

FELSŐPÁHOK

TELEPÜLÉSKÉPI ARCOLATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

POLGÁRMESTERI KÖSZÖNTŐ.....	2
BEVEZETÉS.....	3
1.FELSŐPÁHOK BEMUTATÁSA.....	4
2.ÖRÖKSÉGÜNK.....	5
3.ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉGÜNK.....	6
4.TÁJI ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEINK.....	7
5.ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRESZEK.....	8
6.ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ.....	15
7.MAI IRÁNYADÓ PÉLDÁK.....	23
8.UTCÁK, TEREK.....	28
9.HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK.....	29
10.EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK.....	30
11.IMPRESSZUM.....	31

POLGÁRMESTERI KÖSZÖNTŐ

Tisztelt Olvasó!

A Zala megyei Felsőpáhok Hévíz közvetlen szomszédságában helyezkedik el. A térség központja jelentős hatással van településünkre.

Hévíz erőteljes fejlődése miatt – „túlzsúfolt” lett, így az ide költözők egy része a csendesebb, nyugodtabb szomszédos településeket választja lakó- illetve üdülőhelyül. Nem csak az idegenforgalom, hanem a kulturális, egészségügyi szolgáltatások miatt is jelentős hatású a járásközpont.

A kedvező természeti adottságok közt előttünk élt generációk az építészet terén is maradandót alkottak, értékes hagyományt hoztak létre.

Nagy múltú falunk sok szép régi épülettel rendelkezik, amelyek jó példát mutatnak a ma élőknek, emberi és természeti környezet harmonikus kapcsolatára.

Kiadványunk hiánypótló segédeszközként kívánja szolgálni a településünkön új épületeket építeni, illetve a meglévő épületeket felújítani szándékozóknak.

Tisztelettel:

Prótár Richárd Krisztián
polgármester

BEVEZETÉS

Felsőpáhok Településképi Arculati Kézikönyve feltárja a település jellemző arculatát, az építészeti, környezeti és kulturális értékeit. Megállapítja, hogy a település milyen sajátos építészeti megoldásokat, vagy akár településrészenként különböző karakterjegyeket hordoz. Az útmutató hivatott az értékeken nyugvó táji környezethez való szemlélet erősíteni a települési közösség bevonásával. Különös hangsúlyt fektet a meglévő értékek megóvására, valamint az ésszerű és visszafogott, a kialakult környezethez igazodó fejlesztésekre.

A kézikönyv egy olyan szemléletformáló eszköz, amely felhívja a figyelmet a települési természeti és épített környezetének hangsúlyos szerepére. Az építészeti és táji értékek ismeretében ajánlásokat tesz a településrészek tekintetében a látómező kiszélesítése céljából. Lényeges, hogy az ajánlások nem tekintendők kötelező és kizárólagos érvényűnek. A mai épületeknek a mai kor követelményeinek kell megfelelniük.

Az útmutató településképi jellemzők bemutatásának és minőségi formálásának eszközeként, bemutatott példákon keresztül tudatosítja az olvasóban a természeti és az épített környezet értékeinek fontosságát, egyben érzékeltetni is kívánja ez irányú elvárásokat.

Irányadó példákkal szemléltetve nyújt útmutatást az építészek és újonnan építkezők számára, hiszen az utcaképek, valamint az utcákat alkotó jellegzetes épületek adják az egyéni arculatot és kölcsönöznek sajátos vonzerőt a településnek.

1. FELSŐPÁHOK BEMUTATÁSA

Felsőpáhok a Zalai-dombvidéken, a Zalavári-háton, az Alsó-Zala és a Hévízi-völgy között fekvő ősi egyutcás település. A táji környezet változatos, vízfolyásokkal, völgyekkel tagolt, a tájszerkezetet főként a domborzati viszonyok határozzák meg. Az észak-dél irányban tagolt terület középső részén húzódó hegyhátat – melyre a falu települt – két oldalról egy-egy mélyfekvésű patak völgye határolja. A település keleti oldalán húzódó Páhoki-patak völgyét nádasok, gyepek határolják, míg a Köszvényes-patak térségében erdők helyezkednek el. A Köszvényes-patak völgyében húzódik a falu másik lakott része, Zalaköszvényes, népies nevén Bagóvár. A település középső részén emelkedő dombtetőn a szántóterületek dominálnak, ezek monotonitását a falutól északra elhelyezkedő egykori zártkert, a Billegér mozaikos tájhasználat szakítja meg. Felsőpáhok több évszázados múltra visszatekintő település, azonban a falu történeéből adódó népi építészeti elemek szinte alig fedezhetők fel egy-egy épületen, a meglévő építészeti értékek nagy része pedig elég rossz állapotban van. Felsőpáhok a 17.század elején teljesen elnéptelenedett, majd a század végére ismét benépesült, s azóta folyamatosan lakott. A hagyományos népi építészeti formák azonban nagyrészt eltűntek a településről, részben új építkezések, részben épületfelújítások miatt.

2. ÖRÖKSÉGÜNK

A település fejlődése jól nyomon követhető a katonai felmérések térképén. Az 1700-as évek végén Felsőpáhok kelet-nyugati tengelyű egyutcás település volt. Már az első katonai felmérés idején fejlett településként jelent meg, a településszerkezet ekkora nagyjából kialakult. A felmérésen felismerhető a település fő utcája, illetve két ehhez csatlakozó utca. A térképről leolvasható, hogy a környező dombháton szőlőművelést folytattak. A térkép a templomot is feltünteti, amely a település nyugati végén helyezkedik el. Zalaköszvényes ekkor még csak egy 7 lakóházból álló épületcsoportként van ábrázolva. A településtől nyugatra, a Köszvényes-patak határában nagyobb kiterjedésű erdőterület helyezkedett el, a falutól délnyugatra kisebb szántóterületet lehet felfedezni. Később, az 1800-as évek első felében a térség szövevényes úthálózata átalakult, kialakult az utak hierarchiája. A település lakóterülete megnőtt, az észak-déli irányú elágazások, valamint a környező kertes területeken található gazdasági- és lakóépületek egysége már hasonlós a település mai képével. A felmérésen a faluközponban lévő templom mellett már megjelenik az Alsópáhok út mellett elhelyezkedő temető is. Az épületek a felmérésen már differenciáltan jelennek meg, a település főutcája mellett sorban álló lakóépületek mögött gazdasági épületek találhatók. Az 1900-as évek elején kialakult a település mai szerkezete, megszilárdult a térség úthálózata és a település tájhasználat. Jelentős mértékben nőtt a belterület. A szomszédos Hévíz erőteljes fejlődése Felsőpáhokra is hatással volt. Külterületi területhasználatok tekintetében jellemzően a szőlőterületek csökkenéséről, és egyes részeik bozótosodásáról beszélhetünk. Emellett szembeűnő a szántók nagy aránya, mely manapság szinte teljesen körbeveszi a települést.

2. ÖRÖKSÉGÜNK

Felsőpáhok több évszázados múltra visszatekintő település, azonban a falu történetéből adódó népi építészeti elemek egy-egy épületen fedezhetők csak fel. Felsőpáhok a 17.század elején teljesen elnéptelenedett, majd a század végére ismét benépesült, s azóta folyamatosan lakott. A hagyományos népi építészeti formák azonban nagyrészt eltűntek a településről, részben új építkezések, részben épületfelújítások miatt.

Helyi védelemre javasolt épület a Zrínyi utcára közel merőlegesen, az utcavonaltól beljebb, fésűs beépítésben álló lakóház, mely magán viseli a népi építészeti formákat, továbbá megőrizhető, felújítható állapotban van. Emellett helyi védelemre érdemes a község római katolikus temploma, amely 1872-ben épült, a település legmagasabb pontján, a Szent István és a Széchenyi utcák kereszteződésében helyezkedik el. A településen számos kőkereszt található, amelyek szintén helyi védelemre javasoltak.

4. TÁJI ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEINK

Ex-lege védett értékek

Ex-lege védett lápok közé sorolja a település keleti határában a Páhoki-patak partmenti területeit.

 Ex-lege védett láp területe

Országos Ökológiai Hálózat

Az Országos ökológiai hálózat övezetei közül a települést az a Magterület övezete és az Ökológiai folyosó övezete érinti. Magterület övezetébe tartoznak a település keleti határában húzódó Páhoki patak partmenti területei, ökológiai (zöld) folyosó övezetében pedig az magterületet határoló területek.

 Ö-1 Magterület
 Ö-2 Ökológiai folyosó

Tájképvédelmi terület övezete

Felsőpáhok közigazgatási területének mintegy kétharmadát a Balaton-törvény tájképvédelmi övezetbe sorolta. Az övezetbe belterülettől északészakkeletre található területek, valamint a település déli része tartozik.

 T-1 Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület

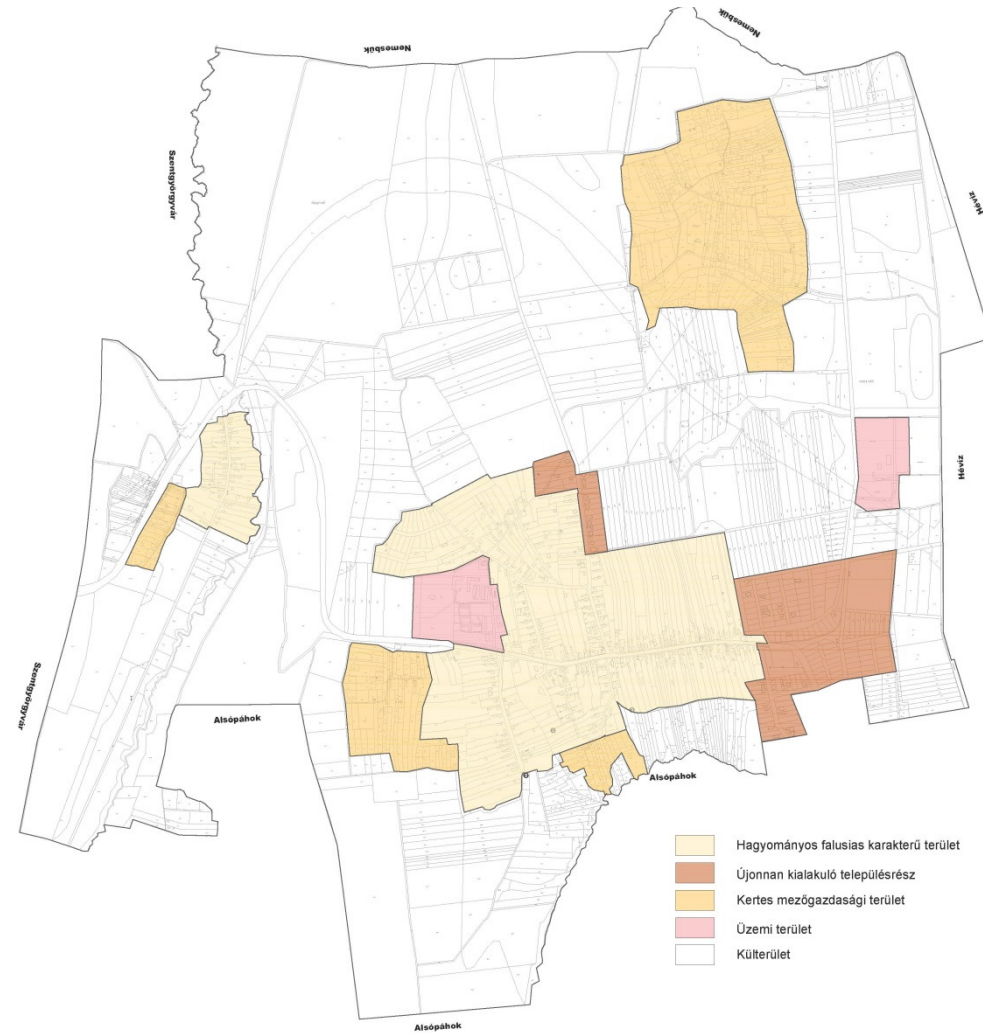
5. ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Az egyes településrészek beépítési mértéke és módja jelentősen eltér egymástól.

Az ősi településmagban a fésűs beépítés, s többségében utcafronti, vagy csak minimális előkerttel rendelkező földszintes házak jellemzők. A falu elkülönülő belterülete Zalaköszvényes (népies nevén Bagóvár), mely a Köszvényes-patak völgyében található egyutcás településrész.

Az újabb településrészekben a hagyományos földszintes épületek mellett mind jobban elterjedtek a megemelt alagsorú illetve tetőtér beépítéses épületek, melyek nagy számban vannak jelen a Széchenyi és Dózsa György utcákban, valamint a település külső részein. A rendszerváltás után kikapcsolódott területek településképe teljesen eltér a falumagtól, az itt megépült modern földszintes illetve tetőtérbeépítéses házak többsége már „mediterrán” stílusban épült, s szabadon álló módon helyezték el őket.

A településmagban a lakóépületekhez kapcsolódva, annak folytatásaként gazdasági épületek helyezkednek el. Az állattartás visszaszorulását követően a korábban istállóként, ólként hasznosított épületek egy része ma már funkció nélküli, másik részük szerszámtárolóként, gépszinként működik.

5. ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK Hagyományos falusias karakterű településrész

Felsőpáhok belterületének túlnyomó része lakóterület. Az ősi településmag a Szent István út mentén, a bolt és a temető között alakult ki. A korabeli falusi használatnak megfelelően ezekben az esetekben keskeny, mély telkek alakultak ki, ahol az utcafronton kialakított lakóépületek mögötti telekrész konyhakertben, majd szántóban végződött. Hasonló telekstruktúra figyelhető meg a Rákóczi utca mentén és a Zrínyi utca déli részén, melyek a Szent István útra merőlegesek.

A Rákóczi úttal egyidőben alakult ki az Ady Endre utca – Árpád utca – Széchenyi utca által határolt településrész is a 19.sz elején, ám ez abban az időben még szőlőterületként nem alkotott szerves egységet a településmaggal. Ennek megfelelően ezen a részen halmazos telekszerkezet alakult ki, a telkek alakja és mérete nagyon különböző, s a területet feltáró úthálózat sem szabályos.

A településmaghoz szervesen kapcsolódó településrészekben szintén a fésűs beépítés jellemző, azonban több esetben megszakad az épületek szabályos rendszere, mivel az adott domborzati viszonyok nem teszik lehetővé ezt a fajta beépítést. Ilyen esetekben jellemzően megnő az előkert mérete, s a melléképületek sem minden esetben a lakóépülethez kapcsolódnak (pl. Rákóczi utca északi része).

5. ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK Hagyományos falusias karakterű településrész

Jóval később alakultak ki a korábbi egységeket összekötő új településrészek: a Vadrózsa utca, Dózsa György utca és a Széchenyi utca déli része. Ezeken a településrészeken már kisebb méretű szabályos telkek sorakoznak egymás mellett. A felsorolt utcák jelentősége, hogy a korábban elkülönülten elhelyezkedő házcsoportokat összekötve alakult ki Felsőpáhok mai településszerkezete, a falu mai képe.

A mintegy 35 épületből álló egykor különálló település, Zalaköszvényes a felsőpáhoki településmaggal egyidőben alakult ki, ennek megfelelően itt is a keskeny, mély lakótelkek és a fésűs elrendezésű lakóházak jellemzőek.

5. ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK Újonnan kialakuló településrész

Az ezredfordulót követően az addig csökkenő népességű faluba beköltözési hullám indult meg, így az önkormányzat új lakóterületek kialakításáról döntött. Az újonnan kialakított és felparcellázott területek többsége Felsőpáhok keleti végében, Hévíz és Alsópáhok irányába lett kialakítva, kisebb része pedig a falu északnyugati részén a gazdasági területek fölött. Az új lakóterületek már a modern igényeknek és az ide költözők szükségleteinek megfelelő, kisméretű, szabályos téglalap alakú telkekből állnak. Ezen területek többsége még nem került beépítésre, ám a falu növekedési mértéke alapján az önkormányzat új beköltözők letelepedésével és ezen területek beépítésével számol. A település délnyugati részén, a temetőtől délre elhelyezkedő új lakóterületek (Panoráma utca, Napfény sor) összeérnek Alsópáhok belterületével, s az ott épült épületekkel mutatnak egységes utca- és településképet. A lakóépületek gerince többnyire az utcafrontra merőleges nyeregtető. A később beépített területeken jellemző az ettől eltérő tetőidomok, tagolt tetőszerkezetek, tornyok megjelenése. A településszéli újabb lakóterületeken megjelentek az alacsony tetőhajlásszögű, összetett tetőidomú „mediterrán házak”.

5. ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Kertes mezőgazdasági terület

A tájhasználat változatosságát erősíti az egykori zártkerti területek mozaikossága. A korábbi zártkerti területek egykor teljes egészében művelés alatt voltak, melyeken kisparcellás szőlő- és gyümölcssterületek helyezkedtek el. Ezek nagy részét mára felhagyták, többségük bozótosodásnak indult illetve teljesen beerdősült. Másik részüket a telkeket összevonva szántóföldi művelés alá vonták, így a területnek csupán csekély részén maradt fenn a szőlő- és gyümölcsstermesztés. Meg kell említeni a Billegér déli részén elhelyezkedő lovasterületet, mely a környezetétől jelentősen eltérő területhasználat, ám megjelenésével, megfelelően karbantartott telkeivel rendezettséget biztosít az egyre inkább felhagyott egykori szőlőterületen.

5. ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRESZEK

Üzemi terület

A gazdasági területek Felsőpáhok belterületének nyugati határában a korábbi Tsz helyén, egy telektömbön belül helyezkednek el. Ezek a lakott területek periferiáján nincsenek zavaró hatással a falu életére, sem funkciójukban, sem elhelyezkedésükben. A korábbi telephely telke mára meg lett osztva, így területén több gazdasági vállalkozás osztozik. A tömb északi részén egy kertészet és savanyító üzem működik közel 1,5 ha-on, tőle délre mezőgazdasági telephelyek és fatelep üzemelnek. A telektömböt kettészelő út keleti oldalán további telkeken egy mezőgazdasági műhely és egy terményszárító helyezkedik el. A területen elhelyezkedő épületek általában 4-6 m épületmagasságú csarnok jellegű épületek, állapotuk változó, de többnyire közepes vagy jó állagúak. Településképi szempontból nem elhanyagolható a gazdasági területek szomszédságában elhelyezkedő, a belterülethez közvetlenül kapcsolódó mezőgazdasági üzem sem, ahol szabadon álló építmények létesíthetők 6 m-es magassággal. A mezőgazdasági üzemi területen épület csak a telekhatártól 10 m-re helyezhető el, s a minimális zöldfelületi mértéken belül, a telekhatárok mentén min. 5 m-es sávban többszintű növényzet (gyep-, fa- és cserjeszint) telepítése kötelező.

5. ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Külterület

Felsőpáhok külterületi tájhasználat a domborzati adottságokhoz igazodott, a település elhelyezkedéséhez hasonlóan.

Külterületén a területhasználatok közül a **mezőgazdasági területek** dominálnak. A mezőgazdasági területek nagy hányadát szántók alkotják. A szántóföldek túlnyomó részt a Kösztényes- és a Páhoki-patak közötti magasabb területeken helyezkednek el, emellett megtalálhatók még a Páhoki- illetve a Kösztényes-patak völgyében. Többségében gabonaféléket termesztnek, ezen belül is a búza, kukorica termesztése a legelterjedtebb. A szántóterületeken többségében nagy, egybefüggő táblákat alakítanak ki, a gabonátáblákat nem tagolják fasorok, véderdősávok.

Nagyobb kiterjedésű területeken helyezkednek el az **erdők** is, melyek a mélyebben fekvő területeket foglalják el. Az erdők többsége a Kösztényes-patak völgyében, illetve az ezzel szomszédos domboldalakon terül el – az erdősáv észak-dél irányban átszeli a települést. Emellett nagyobb erdőfoltok találhatóak még az alsópáhoki határ mellett, a Páhoki-patak mentén az egykor lápos területeken, továbbá a Billegér déli és nyugati részei is beerdősödtek. Új erdőket telepítettek továbbá a belterületől nyugatra és a gyümölcsültetvényektől északra.

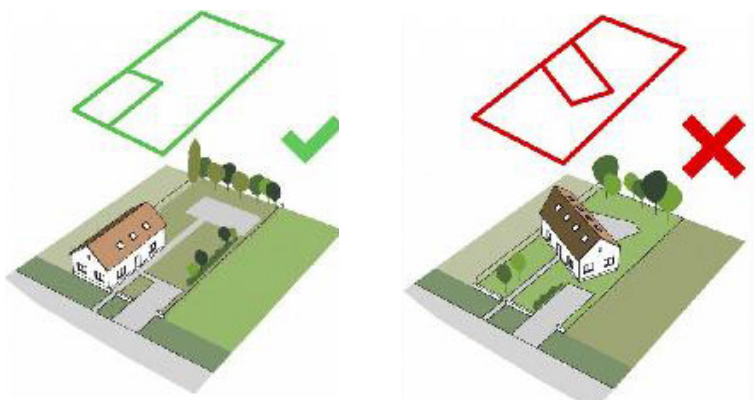
Jóval kisebb arányban helyezkednek el **gyepek** a község területén. Nagyobb összefüggő gyepterület csak a település keleti határában, a Páhoki-patak mellett terül el, Felsőpáhok ezen részét kaszálással hasznosítják. Emellett elszórva találhatunk kisebb réteket. A korábbi patakmenti gyepterületek nagy része állattartás híján nincs legeltetve, kaszálásuk pedig nehezen megoldható, így ezek egy része bozótosodásnak indult, sőt egyes részeken teljesen beerdősödött.

A gyepek arányához hasonló mértékben található **gyümölcsösök**. Felsőpáhokon az egykori zártkerti területek kisebb gyümölcsösei mellett ültetvény szinten folyik alma, mandula és diótermesztés. Az ültetvények többsége a falutól északra, a Nemesbüki-út két oldalán helyezkedik el, kivételt jelent ez alól a Billegér északnyugati részén található mandulás.

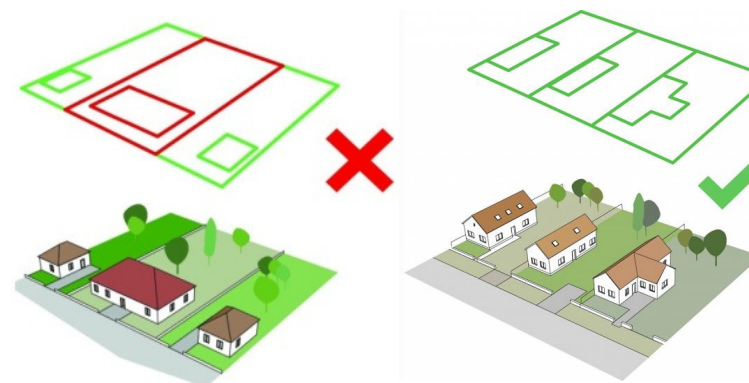
6. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

A hagyományos falusias karakterű területekhez

BEÉPÍTÉS

Felsőpáhok kialakult beépítéséhez való igazodás érdekében az oldalhatáron álló, az utca vonalára merőleges telepítés javasolt. Az utcavonaltól elforduló, illetve a kialakult rendszert megbontó szabadon álló elhelyezés nem megengedhető. A hagyományos falusias karakterű településrészekben a telekstruktúra megtartandó, ezért nyúlványos telek nem alakítható ki. A hagyományos falusias karakterű településrészekben a régi lakóházak előkerttel rendelkeznek, ezért ezt a kialakítást kell előtérbe helyezni. Melléképületek a telek azon oldalán helyezhetők el, ahol a lakóépület is áll, szabadon álló beépítés esetén pedig a lakóépület takarásában. A telken elhelyezendő épületek építészeti kialakítása azonban egymással összhangban kell, hogy legyen.

ÉPÜLETTÖMEG

A település történeti belterületén a hagyományos népi lakóházak egytraktusos alaprajzi elrendezésűek. A hosszú, de keskeny keresztmetszetű házak mindegyike földszintes. A „kockaházak” négyzetes alaprajzúak. A hagyományos faluképet megbontani a hagyományos arányok mellőzésével mindkét esetben kerülni kell, tehát az illeszkedés szabályának megfelelően a telek beépítettségnek arányait szükséges figyelembe venni. Továbbá a telekviszonyokat és a beépítéseket figyelembe véve keresztzárny építése is lehetséges, az utcavonaltól visszahúzva oly távolságban, mely az utcaképet nem befolyásolja.

6. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

A hagyományos falusias karakterű területekhez

MAGASSÁG

A falusias karakter erősítésére, a településen jellemző épületmagassághoz való alkalmazkodásra kell törekedni az épületek kialakításakor. Általánosságban a földszintes házak jellemzőek, magasságuk közel azonos, 4,5 m építménymagassága megengedett. Tetőtér beépítésére van lehetőség, emelet ráépítés azonban nem lehetséges, az egységes utcakép megőrzése érdekében. A régi házak felújításánál ezt szem előtt kell tartani és a hagyományos mintát kell követni. Magas építmények és tornyok nem helyezhetők el.

TETŐZET

A hagyományos falusias karakterű területeken 30-45° közötti tetőhajlásszögű épületek helyezhetők el. A tetőhéjalásnál nem alkalmazható műanyag hullámlemez; alumínium trapézlemez, mesterséges pala; bitumenes zsindely. A területen épületek csak magastetővel létesíthetők. Az épületek főtömegének gerinciránya utcavonalra merőleges legyen. A tetőzetük a hagyományos formákhoz igazodó kell, hogy legyen magastetővel. A minél egyszerűbb kialakítás javasolt, kerüljük a bonyolult, összetett tetőzeteket. Tetőhéjazatként cserépfedést és cserép-rendszerű megjelenéshez hasonló kiselemes hatású fedést lehet alkalmazni, de nádfedés is lehetséges, főleg a népi lakóházak esetében. Kiselemes fedés színe elsősorban barna, visszafogott piros árnyalat javasolt. Táblalemez, palafedés alkalmazása nem megengedett.

6. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

A hagyományos falusias karakterű területekhez

ANYAG-ÉS SZÍNHASZNÁLAT

Az épületek homlokzati falfelületének színezésénél a környezethez való illeszkedés érdekében csak a fehér, sárgával tört fehér, szürke, okker árnyalatai, homok- és agyagszín, téгла- és terrakotta vörös színek illetve természetes építőanyagok esetén azok természetes színei alkalmazhatók. Elsősorban a hagyományos építőanyagok alkalmazhatóak, így az épületek a helyi építészeti hagyományoknak megfelelően természetes kő vagy vakolt homlokzati megjelenéssel. A település hagyományos falusias karakterű részein az egyszínű, visszafogott színhasználatú épületek dominálnak. A feltűnő, rikító színhasználat nem megengedett. Fontos a környéken alkalmazott színekre figyelemmel lenni, hogy lakóépületünk a szomszédokhoz, illetve az egész utcaképbe harmonikusan illeszkedjen. A településen példaértékű a későbbiekben bemutatott, hagyományos falusias karakterű épületek felújítása.

KERÍTÉS

A település beépítésre szánt területén az építési telek utcavonalán tömör kerítés nem építhető. Az utcafronti kerítés magassága legfeljebb 1,50 m lehet. Az oldal és hátsó telekhatáron építendő kerítés magassága nem haladhatja meg az 1,80 m-t.

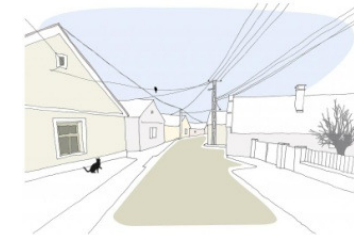
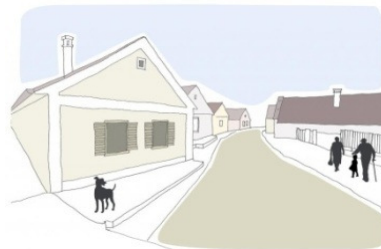
A település beépítésre szánt területén az építési telek utcavonalán tömör kerítés nem építhető. Lakótelek utcai telekhatárán természetes anyaghasználatú áttört kerítés vagy hagyományos kőbástya létesíthető növényzettel kísérve. Egyéb telekhatáron csak az utcaihoz hasonló vagy növényvel kísért drótfonatos kerítés alkalmazható. Nem elfogadható a túl magas tömör kerítés, áttört kerítések esetében pedig azok nádszövettel való zárása. Oszlopos kerítéseknel 1/3 lábazat, 2/3 transzparens rész arányban legyen kialakítva. A kerítés és a ház szín- és anyaghasználata legyen összhangban

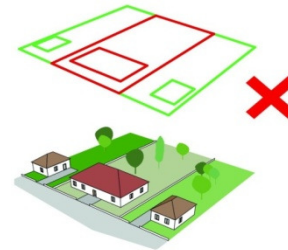
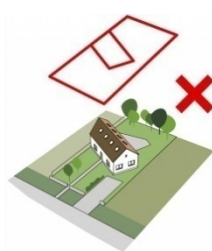
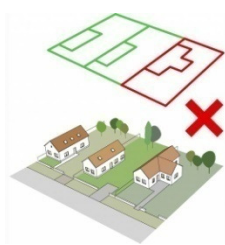
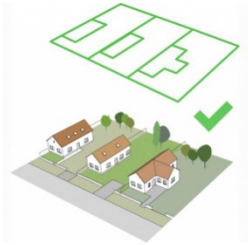
6. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ A hagyományos falusias karakterű területekhez

UTCAI HOMLOKZAT

Fontos, hogy az épületek részletképzései, például az ajtók, ablakok, esetenként a homlokzatszínek anyagaikban és színvilágukban is harmonizáljanak a vakolatszínnel, illetve a fő felületen alkalmazott anyagokkal. Utcafronton a hagyományos arányú és méretű nyílászárók helyezhetők el. Műanyag nyílászárók és a harsány színek alkalmazása nem javasolt. Erkély, loggia kialakítása kerülendő. Az épületek utcai homlokzatán kerüljük a gépészeti elemek (például klímaberendezés kültéri egysége, turbókazán, szellőzőnyílásainak és egyéb elemek) elhelyezését. Parabolaantenna ne legyen sem az ormfalon, sem a tetőn. Az épületek utcai homlokzatán garázs nem nyitható a hagyományos utcakép megőrzése céljából. A vakolatszínek kialakításánál a tradicionális formák, minták alkalmazása javasolt. Az idegen formákat és a túldíszítettséget kerüljük.

6. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ Az újonnan kialakuló területekre

BEÉPÍTÉS

A történelmi településmag területével szemben, a kialakuló új lakóterületek már szabadabb beépítést engednek. Ezeken a területeken a kialakult beépítés alapján az utcáfrontról visszahúzott telepítés a jellemző, de az oldalhatáros elhelyezés itt is követendő. Az utcavonaltól elforgatott épület nem elfogadott. A kialakult előkertek méretét szintén tartani kell, a térfalat megbontani az egyes épületek jelentős hátrahúzásával és előretolásával nem lehet. Ezen felül az utcáfronthez közelebb létesített épület azért is javasolt megoldás, mert így értékes és védett kertrész alakítható ki.

ÉPÜLETTÖMEG

Bár kevésbé kötött tényezőkhöz kell igazodni, mint a hagyományos falusias karakterű településrészek területén, de az újabb építésű házak esetében is figyelembe kell venni azok környezetét. A szomszédos családi házakra jellemző méreteket, arányokat nem szabad mellőzni, az építendő ház ne legyen szembetűnően se szélesebb, se keskenyebb a mellette lévőknél. Az új lakóterületen a beépített tetőtér és a keresztzárny építése elfogadott, az emeletráépítés azonban nem. A kevésbé kötött alakítás ellenére azonban javasolt, hogy a tömegformálás egyszerű és visszafogott épületeket eredményezzen, hogy azok ne bontsák meg az utca beépítési ritmusát.

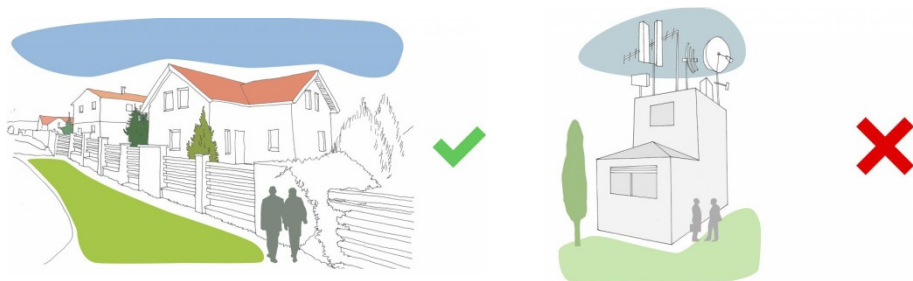
6. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ Az újonnan kialakuló településrészre

MAGASSÁG

Az új építésű házak tetőtere jellemzően már beépített, de a szomszédos házak magassága szintén illeszkedik egymáshoz. Az kertvárosias karakterű épületállomány és az utcaképek egységének megőrzése érdekében emeletráépítések nem megengedettek. Az újonnan épülő lakóházak magasságának követnie kell a már kialakult mintát. Magas építmények és tornyok sem helyezhetők el.

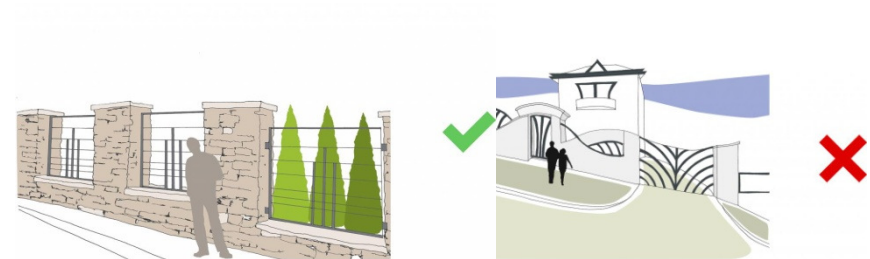
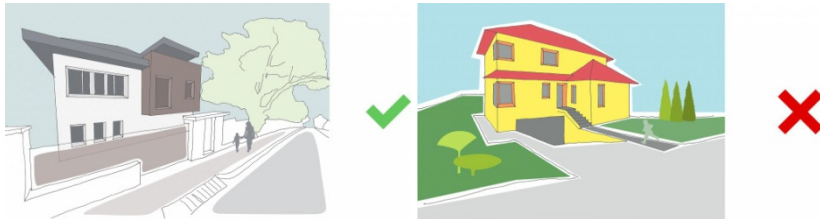
TETŐZET

Épületek csak magas tetővel létesíthetőek. Javasolt az utcára merőleges tetőgerinc. A tetőzetük a hagyományos formákhoz igazodó kell, hogy legyen. Kerüljük a nagyon összetett, bonyolult formákat. Tetőtér beépítése lehetőleg síkba illesztett tetőablakok alkalmazásával történjen. Elszórtan megfigyelhetőek mediterrán jellegű lakóépületek is, ezért ott a megengedett legkisebb hajlásszög 30° , a legnagyobb pedig 45° . Tetőhéjazatként cserépfedést vagy sötét tónusú kiselemes hatású fedést lehet alkalmazni. Táblalemez, palafedés alkalmazása nem megengedett.

6. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ Az újonnan kialakuló településrészekre

ANYAG-ÉS SZÍNHASZNÁLAT

Az épülő vagy átalakításra kerülő házaknak harmonizálniuk kell egymással és a kialakult, az „ófalú”-ra jellemző visszafogott anyag- és színhasználatú épületállománnyal. Az esztétikus és homogén megjelenés, illetve az új lakóterületek tájba simulása érdekében nem ajánlott az erőteljes, nem természetes hatású színhasználat. A kerítéslábazatok, oszlopok építésénél, valamint az épületek „díszítésére” természetes kő használata javasolt, ugyanez érvényes a telken használt burkolatokra is. A színek és anyagok megválasztásánál mint az épület, mind a kertben alkalmazott anyaghasználat tekintetében törekedni kell a harmonikus, egységes megjelenésre.

KERÍTÉS

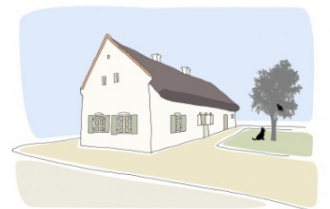
Telek utcafrontján csak természetes megjelenésű kerítés javasolt. Az új lakóterületen kevésbé elterjedt a hagyományos kőbástya kerítés, így a meglévők megőrzésére törekedjünk. Új kerítésként növényvel kísért drótfonatos, vagy áttört kerítés alkalmazható, melyet 1/3 lábazat, 2/3 transzparens rész arányban lehet kialakítani. A nádszövettel takart, illetve a tömör kerítések és a magas tujasorok nem megengedettek. Természetes határ, növényzetből kialakított térelválasztás lehetséges, a kerítés hiánya is elfogadott.

6. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ Az újonnan kialakuló településrészekre

UTCAI HOMLOKZAT

Az új lakóterületek épületein már nem jellemzőek népi elemek, mint például a vakolatdíszek. Ennek ellenére a településrészeire tett javaslatok erre a területre is vonatkoznak. A homlokzati megjelenés legyen egyszerű és visszafogott, mint a színek, mint pedig a homlokzati kiképzések esetében. Szintén nem javasolt a gépészeti elemek, loggiák, erkélyek és kialakítása az ormfalon.

7. MAI IRÁNYADÓ PÉLDÁK

ÉPÜLETEK

A hagyományos épületek szerkezete és részletei, az eresz, a kemény, az ablakok, a vakolatdíszek és kerítések jól mutatják, hogy stílustól függetlenül hogyan lehet illeszkednie az új épületeknek a falu régebbi épületeihez. Az újonnan épült vagy felújításra kerülő ház arányaival, anyaghasználatával, homlokzati színezésével és díszítésével illeszkedjen az épített örökséghez. A kortárs épületek egyszerűek, a környező épületekkel azonos léptékűek legyenek, a helyi jellegzetességeket tükrözzék.

Harmonizáljanak szomszédjaikkal és illeszkedjenek a faluképbe. A régi parasztházak az értékek megőrzése mellett is átalakítók modern otthonokká. Tömegük, arányuk, oromzatuk megtartandó, hiszen részben ezek alkotják az egyedi arculatot, de az udvari homlokzatokon a hagyományoktól eltérő anyagok, nyílászárók, valamint nagyobb üvegfelületek is alkalmazhatóak. Cél nem az egykori állapot helyreállítása és szigorú konzerválása, hanem hogy a mai igényeknek is megfelelő, de a népi építészeti elemeket megőrző értékes épületállománnyal büszkélkedhessen a település.

7. MAI IRÁNYADÓ PÉLDÁK

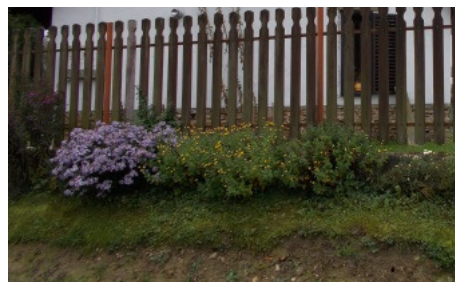
ELŐKERTEK, KERTEK ÉS NÖVÉNYALKALMAZÁS

Az épületek tájba illesztését segíthetjük kertünk igényes, gazdag növényvilágának kialakításával. Építkezésnél, felújításnál ügyeljünk az eredeti, értékes növényállomány megőrzésére. Lehetőség szerint fákat ne vágjunk ki, hiszen több évtized, mire árnyékot, védeltséget adnak, és díszítő értékűvé fejlődnek. Elsősorban a tájegységre jellemző, lombhullató cserje- és fafajok telepítése javasolt.

A telepítésnél a túlevelű örökzöldek dominanciája, valamint tájidegen, egzotikus növények ültetése kerülendő. Az őshonos fajokat, gyümölcsfákat, diófát részesítsük előnyben!

Jellemzőek az előkertekben a kutak (felső képek), amelyek a kertek értékes díszét adhatják.

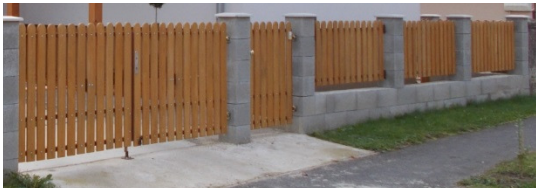
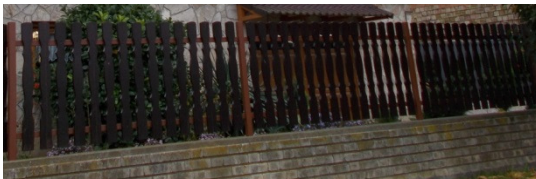
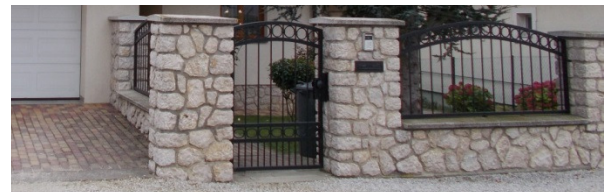
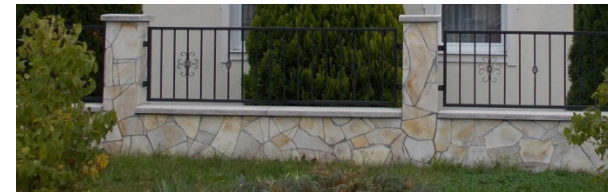
Az igényesen kialakított előkertek nagyban hozzájárulnak az épületek és egyben az utcaképek gazdagításához. A növényzetet úgy kell kialakítani, hogy azok a közlekedést, az utak beláthatóságát ne akadályozzák. Ennek érdekében évelők, alacsony cserjék alkalmazása javasolt az előkertekben. Az alacsony növények az értékes homlokzatokat sem takarják ki, a kerítéseket kevésbé monotonná, esztétikusabbá, s élőbbé varázsolják. A hazai flórát reprezentáló fajok telepítése javasolt. A telepített tujasorokat kerülni kell.

7. MAI IRÁNYADÓ PÉLDÁK

KERÍTÉSEK

A településen a jellemző kerítéstípus az alacsony lábazattal rendelkező áttört fém vagy fa kerítés. Színük általában barna, vagy szürke. A kerítések és kapuk egyszerű megjelenésűek, nem hivalkodóak, barátságos hangulatot kölcsönöznek a településnek. Gyakorik a transzparens fakerítések is, főként az újabb kori településrészekben, melyek tökéletesen illenek a faluképbe. Továbbá bevett gyakorlat, hogy a kerítéseket növényekkel kísérik, esetenként a kapuzatokat növényzettel futtatják be és a telektulajdonosok igényes virágoskertet tartanak fenn. Ezek mind nagyban hozzájárulnak a rendezett, a természettel szorosabb kapcsolatban lévő település arculatához.

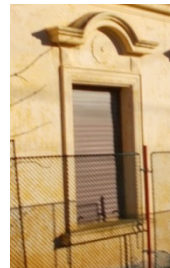

7. MAI IRÁNYADÓ PÉLDÁK

AJTÓK, ABLAKOK

A lakóházak megjelenését és az utcák hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A népi parasztházakon a hagyományos ablakok kétszárnyúak, jellegzetesen több osztatúak voltak és általánosságban két kisebb ablakot helyeztek el szimmetrikusan az oromfalon. Anyaguk fa, színük sötét volt. Törekedjünk az eredeti ablakok megőrzésére, ahol még fellelhetőek. A redőnyök helyett pedig lécs-, vagy deszkabetétes spalettákat, más néven zsalugátéereket alkalmazunk. Sok helyen fellelhetőek az eredetileg beépített fa ablakok, de ma egyre elterjedtebb a műanyag nyílászárók alkalmazása. Beépítésükkor figyeljünk arra, hogy a ház vakolatszínéhez illeszkedő, minél természetesebb hatású színt válasszuk. Jellegzetes vagy követendő ajtó nem található a településen.

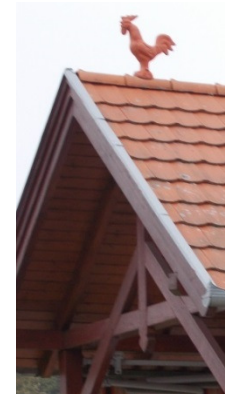

7. MAI IRÁNYADÓ PÉLDÁK

HOMLOKZATRÉSZEK

Felsőpáhok hagyományos parasztházain sok helyen megfigyelhetők a vakolatdíszek. A fehérre meszelt régi épületeket a visszafogott, pasztellszínű (sárgás, barack, szürke árnyalatok) homlokzatszíze jellemzi. A homlokzatok karakterét nagyban meghatározza a nyílászárók színhasználata, amely a legtöbb esetben sötétbarna. Gyakori a padlásnyílások „díszítése”, valamint a felújított házakon a kör alakú ablak alkalmazása. A nem hagyományos parasztházakon egyszerű, de változatos homlokzatszízek jelennek meg. A jellemző díszítést az egyszerű geometrikus formákból készített sorminták adják. Az utóbbi évtizedekben megfigyelhető, hogy a házakról a felújításokkor eltűnnek a díszek. Lehetőség szerint alkalmazzunk díszítéseket, hiszen ez egyedi részletképzések nagyban hozzájárulnak a település és az utcaképek kedvező arculatához.

8. UTCÁK, TEREK

Felsőpáhok – a falu méretéhez képest - zöldterületekkel jól ellátott település. Klasszikus kialakítású közpark, közkert nincs a településen, azonban a közösségi zöldterületként használt területek mérete jelentős. A falu legfontosabb zöldterülete az Árpád utcában a sportpálya mellett helyezkedik el, itt került kialakításra 2010-ben a községi játszótér is, ahol a játszóeszközök mellett padok, hulladékgyűjtők és egy szabadtéri pingpongasztal is elhelyezésre kerültek. A terület a sportpályával szerves egységet alkot - a faluban „sportcentrum” névvel illetik a komplexumot –, itt rendezik meg minden évben a falunapot. Szintén jelentős zöldterület a Rákóczi utca északi részén található mintegy 3000 m²-es gyeplő. A terület a hétköznapokban nincs kihasználva, ám a búcsúk és egyéb ünnepek itt kerülnek megrendezésre. Éppen ezért a terület a faluban a „vidámpark” nevet viseli. További közterületi zöldfelületek a Szent István út mellett a bolttal szemben kialakított teresedés, ahol egy régi tűzoltókocsi is kiállításra került, és az új polgármesteri hivatal előtti terület. A szerkezeti zöldfelületek mellett kondicionáló zöldfelületként meg kell említeni az intézménykerteket és a temetőt, valamint a rekreációs célokra kialakított területeket. település meglévő zöldfelületei jól működő rendszert alkotnak, a zöldfelületi hálózat fenntartása a jövőben is fontos feladat.

9. HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

Hirdetőfelület több helyen található a településen. A község teljes területén reklám kihelyezése csak a helyi termelés, szolgáltatás és vendéglátás elősegítése céljából lehetséges. A reklámfelületek anyaghasználata és formavilága lehetőség szerint helyi hagyományokhoz kell, hogy igazodjon, így az utcatáblák, hirdető és reklámfelületek anyagának a fa ajánlott. Az alsó képeken bemutatott – a települést bemutató – tábla jó példa a hirdetőfelületek kialakítására. Törekedni kell az egységes megjelenésre, ahogy azt az utcanév táblák is szemléltetik. Elhelyezésük a táj-és településképet hátrányosan nem befolyásolhatják. A telken belül önállóan állhat figyelemfelkeltő tábla, közterületen viszont csak útbaigazító táblaként vagy közműoszlopokon helyezhető el. A reklám megjelenhet a támfalon, a kerítésen, illetve az épület homlokzatán is. Amennyiben cégér kerül kihelyezésre, a homlokzat szerves részét kell alkotnia, harmonizálnia kell az épület színhasználatával és arányaival, a nyújtott szolgáltatást, terméket kell, hogy szimbolizálja. A település egész területén óriásplakát, hideg színhőmérsékletű és vibráló fényjelenség nem alkalmazható. A cégérek is lehetőleg fából legyenek és a homlokzathoz illeszkedő kialakítású legyen.

10. EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

A lakóterületeken – a hagyományos falusias-és az újonnan kialakuló fejlődő településrészeket egyaránt- a gépészeti elemek elhelyezése illetve kialakítása az oromfalon, utcai homlokzaton nem lehetséges. Ilyen gépészeti elemek (például klímaberendezés kültéri egysége, turbókazán, szellőzőnyílásainak és egyéb elemeket) elhelyezése illetve parabolaantenna lehetőség szerint az utcáról kevésbé látható helyen történjen meg.

Napelem, vagy napkollektor csak tetősíokban vagy a kert kevésbé látható helyén önállóan is elhelyezhető, de utcafronti tetőzeten semmiképp sem engedhető meg, ahogy azt a más településen készült szemléltető képek is mutatják.

IMPRESSZUM

MEGBÍZÓ

Felsőpáhok Község Önkormányzata

8395 Felsőpáhok, Szent I. u. 67.

Tel: 83/900-000

Fax: 83/900-001

Mobil: 30/834-2121

E-mail: felsopahok@z-net.hu

Főépítész: Hornyák Attila

KÉSZÍTŐ

Város és Ház Bt.

1149, Budapest, Várna utca 12-14.

Telefon/fax: 06-1-340-2382

E-mail: varoseshaz@varoseshaz.hu

Honlap: www.varoseshaz.hu

Ügyvezető: Bárdosi György

Készítők: Balha Gabriella Bárdosi Andrea, Bárdosi György,

Fotók: Balha Gabriella, Bárdosi György, Bárdosi Andrea

Budapest, 2017. december